

Mittetulundusühingute maksustamine meil ja mujal maailmas

Hilma Naaber (RiTo 1), Riigikogu Kantselei

Kaarel Haav (RiTo 1), Riigikogu Kantselei

Antud töö eesmärgiks on anda lühiülevaade mittetulundusühingute maksustamise põhimõtetest Eestis ja mujal maailmas. Lühiülevaate esimeses pooles on käsitletud mittetulundusühingute tegevusvaldkondi ja maksustamise põhimõtteid Eestis, teises pooles nende maksustamise põhimõtteid mujal maailmas. Toome ka näiteid mõnede riikide mittetulundusühingute tuluallikate kohta. Kahjuks puudub Eestis rahvusvaheliselt aktsepteeritav statistika selle kohta, millised on selliste ühingute tuluallikad ja kui palju inimesi on neis hõivatud .

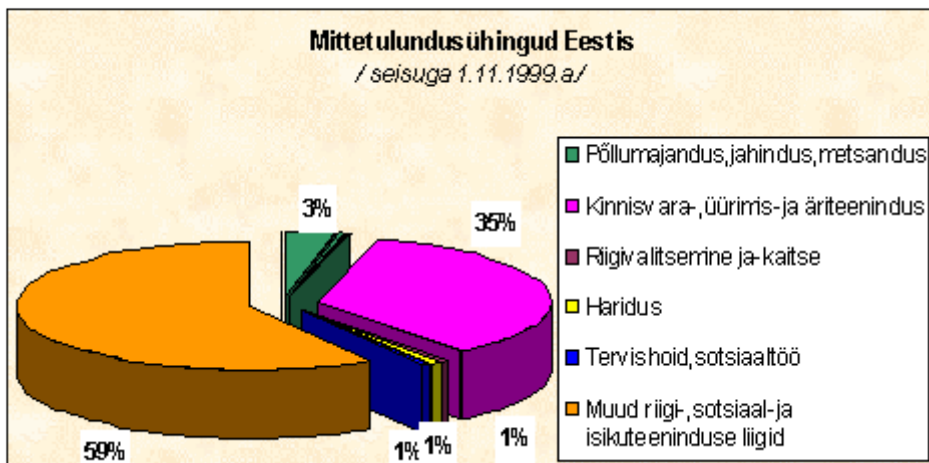
Mittetulundusühingud Eestis

Mittetulundusühing (MTÜ) on isikute vabatahtlik ühendus, mille eesmärgiks või põhitegevuseks ei või olla majandustegevuse kaudu tulu saamine (Mittetulundusühingute seadus, RT I 1998, 96, 1515). Eel-nimetatust lähtuvalt võib MTÜ oma tulu kasutada ainult põhikirjast tulenevate eesmärkide saavutamiseks ning ei või kasumit jaotada oma liikmete vahel.

Ettevõttereistri andmetel oli Eestis 1. novembri 1999 seisuga registreeritud 5581 mittetulundusühingut, mis tegutsevad erinevates valdkondades, sealhulgas pea kõigis majandusharudes. Kõige enam on neid riigi-, sotsiaal- ja isikuteeninduses (3268 ühingut) ning kinnisvara-, üürimis- ja äriteeninduses (1962 ühingut). Põllumajanduses, jahinduses ja metsamajanduses on 181 ühingut (vt joonis 1). Vähem on mittetulundusühinguid hariduses (38), tervishoius, sotsiaaltööl (40), ehituses (10), hulgi- ja jaemüügis (17), veonduses, laonduses ning sides (8) jm.

Maksustamise seisukohalt jagunevad mittetulundusühingud kahte gruppi:

1. Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud nimekirja kuuluvad ühingud (RT I 1999, 9, 142). Nimekirja koostamise kord on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 11. juuni 1996 määrusega nr 162 (RT I 1996, 48, 946).
2. Eelnimetatud nimekirja mitte kuuluvad ühingud.

Joonis 1 Allikas: Eesti Statistika, nr 10 (94), 1999

Maksustamine Eestis

Kõigil mittetulundusühingutel ja sihtasutustel on **maksuvabad** järgmised tulud:

- sisseastumis- ja liikmemaks (sihtasutusel ei ole sellist makset);
- intressid, mis saadakse sisseastumise ja liikmemaksude paigutamisel residendist krediidasutustesse (RT I 1997, 19, 307);
- seaduses sätestatud või Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud toetused (Tulumaksuseadus (TMS) § 9, lg 2, p 9);
- muud TMS § 9 lg 2 nimetatud tulud.

Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud nimekirjas olevatel ühingutel on veel lisaks eelnimetatudle **maksuvabad** tulud:

- annetused;
- intressid, mis saadakse annetuste paigutamisel residendist krediidasutustesse.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 20. jaanuari 1999. a korraldusele nr 39 *1999. aastal tulumaksuga mittemaksustavate mittetulundusühingute ja sihtasutuste nimekirja kinnitamine* on käesoleval aastal tulumaksust vabastatud 1194 mittetulundusühingut ehk 17,2% mittetulundusühingutest.

Eestis kuulub MTÜ tulu ettevõtlusest tulumaksuga maksustamisele sõltumata sellest, kas ühing kuulub Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud nimekirja või mitte.

Maksustamise kord on sätestatud tulumaksuseaduses (RT I 1993, 79, 1184; 1998, 9, 111; 28, 353 ja 354; 43, 485 ja 489; 40, 612; 51, 757; 61, 979, 103, 1699; 1999, 4, 51).

Lähtudes TMS § 13 saab MTÜ tulust maha arvata tema ettevõtlusega seotud dokumentaalselt tõestatud kulutused, seega ettevõtlusest saadud tuludest võib maha arvata ainult ettevõtlusega seotud kulud. Lähtudes tulumaksuseaduse § 27 peavad kõik

mittetulundusühingud esitama aastaaruande ja tuludeklaratsiooni sõltumata sellest, kas nad on esitanud taotluse Vabariigi Valitsuse nimekirja saamiseks.

Mittetulundusühingute maksustamine ülemaailmse maksukoodeksi järgi

Vastavalt ülemaailmsele maksukoodeksile *Tax Provisions for Non-Profit Organizations in the Basic World Tax Code* § 91 *Maksust vabastamine* ei maksustata: ühingute tulu, kui see on suunatud religioossetel või heategevuslikel eesmärkidel või teaduse, kirjanduse ja hariduse valdkonda.

Samas on sätestatud, et mitte ühtki osa varast või tulust ei tohi kasutada üksikisiku huvides.

Samuti on § 91 märgitud, et maksude administreerija peab koostama nimekirja MTÜdest, kes on vabastatud põhilistest maksudest.

Nimetatud koodeksi § 92 *Tulud eesmärgiga mitteseotud tegevuses*) sätestab: igasugune äritegevus (kommerts, tööstus jms) kuulub maksustamisele kui eraldi maksuobjekt.

Seega on Eestis mittetulundusühingute maksustamist reguleerivad õigusaktid ka eelnimetatud põhimõtetest lähtunud.

Mittetulundusühingute maksustamise põhimõtted maailmas

Rahvusvaheline Mittetulundusõiguse Keskus (*The International Center for Not-for-Profit Law - ICNL*) on uurinud koos Maailmapangaga rohkem kui saja maa seadusandlust ja selgitanud välja MTÜde tegevust soodustavad parimad viisid ja põhimõtted. Neli peamist on järgmised:

1. MTÜde vabastamine tulumaksust.
2. Maksusoodustused annetustele ja annetajatele.
3. MTÜ majandustegevuse maksustamine.
4. Käibe- ja tollimaksud.

MTÜde vabastamine tulumaksust

MTÜde tüüpilised sissetulekuallikad on annetused, liikmemaksud, intressid ja dividendid investeringutelt. Üldise kokkuleppe kohaselt on need allikad maksuvabad.

õigussüsteemid kalduvad täpsustama nende MTÜde nimekirja, kellele teha maksusoodustusi. MTÜ põhikirjaline eesmärk teenida avalikke huve pole piisav. Üldreeglina tehakse soodustusi kõigile hariduse, teaduse ja tervise MTÜdele. Üldiselt tehakse soodustusi ainult nendele MTÜdele, kes seda ise spetsiaalse avaldusega taotlevad. sest soodustustega kaasneb riigi poolt kõrgendatud järelevalve. Üldreeglina tehakse MTÜdele maksusoodustusi, kuid neile ei kehtestata üldisest erinevaid maksumäärasid.

Maksusoodustused annetustele ja annetajatele.

Indiviidide ja äriühingute poolt MTÜdele mõistlikes piirides tehtud annetusi ei maksustata. Kui ka andja saab maksusoodustusi, saab üks ja seesama annetus kahekordse soodustuse, esiteks andjale ja teiseks saajale. Soodustuste piirid on väga erinevad. Venemaa on üheks äärmuseks, kus inividid ja ettevõtted võivad maksuvabalt annetada vaid kuni 3% oma sissetulekutest. Taanis on nii firmadele kui ka inivididele piiriks 15% aasta maksustatavast tulust. Kõige vähem on see limiteeritud USA-s (kuni 50 % indiviidi tulust) ja Austraalias (limiite pole).

MTÜ majandustegevuse maksustamine.

MTÜd võivad arendada majandustegevust, kuid mitte sel määral et see muutub nende peamiseks eesmärgiks ja tegevuseks. MTÜ majandustegevusega teenitud puhastulu võib olla:

- a) tulumaksust vabastatud;
- b) maksustatud tulumaksuga;
- c) tulumaksustatud ainult siis, kui see tulutoov majandustegevus pole seotud ühingu mittetulunduslike eesmärkidega;
- d) teatud mõõdukates piirides tulumaksust vaba, kuid üle sellise limiidi teenitud tulu on tulumaksustatud.

Käibe- ja tollimaksud.

- a) MTÜdele tuleb teha käibemaksusoodustusi.
- b) MTÜdele tuleb teha tollimaksusoodustusi või nad sellest vabastada, kui nad kasutavad imporditud tooteid või teenuseid avaliku kasu eesmärgil.

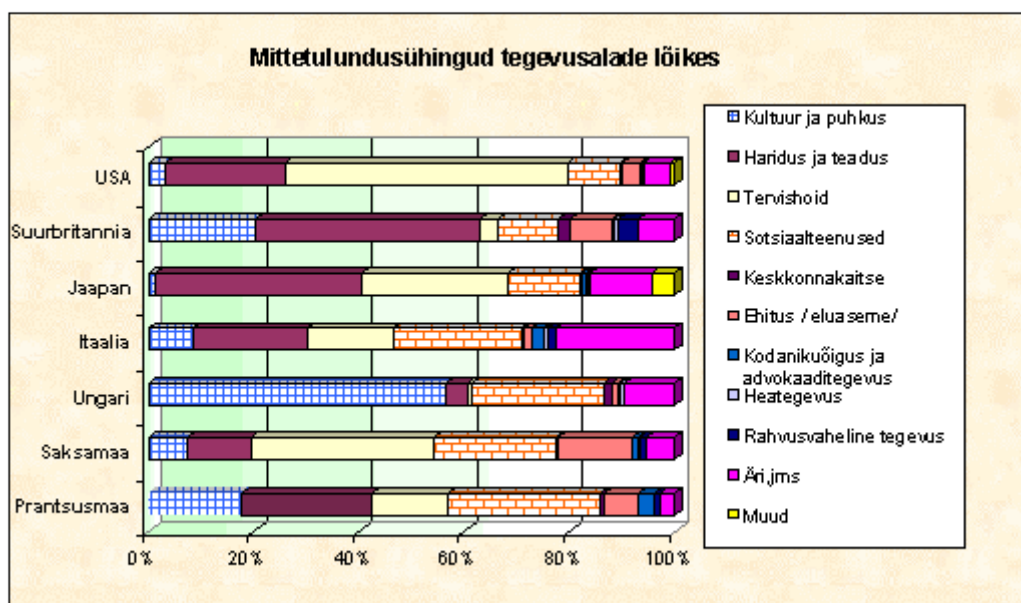
Muud

Valitsus võib teha soodustusi või vabastada ka teistest maksudest (näiteks kinnisvaralt, isiklikult omandilt, müügist ja pärandustelt).

Palgaga seotud maksudest ei vabastata ja neile ei tehta mingeid soodustusi.

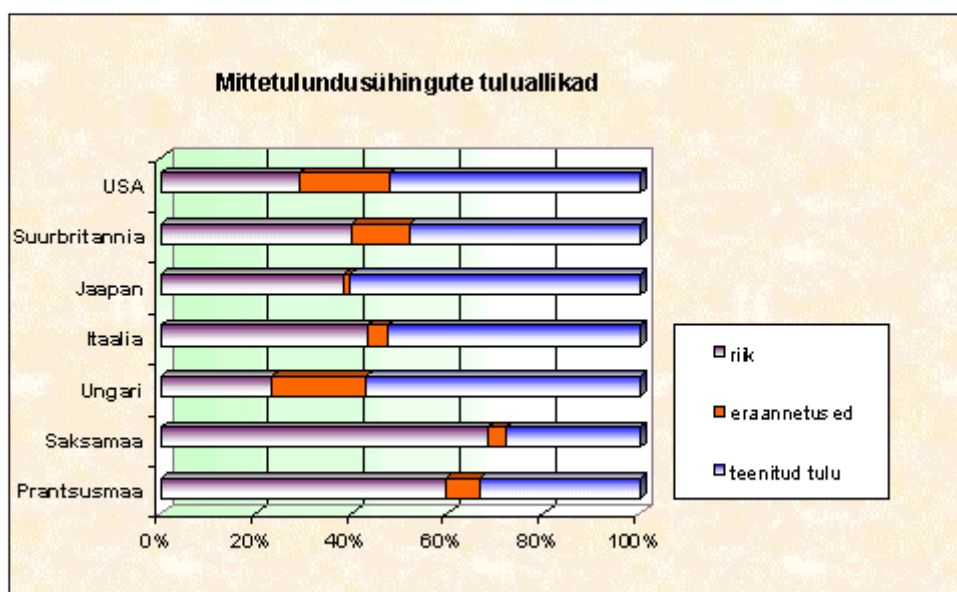
Võrdlevaid andmeid mittetulundusühingute kohta							
	Prantsusmaa	Saksamaa	Ungari	Itaalia	Jaapan	Suur-britannia	USA
1. Hõivatud % kogu tööhõivelisest elanikkonnast	4,2	3,7	0,8	1,8	2,5	4,0	6,8
2. Põhilised tulu allikad %							

riik	59,5	68,2	23,3	43,1	38,3	39,8	29,2
annetused	7,1	3,9	19,7	4,2	1,3	12,1	18,5
teenitud tulu	33,5	27,9	57,0	52,7	60,4	48,2	52,3

Joonis 2 Allikas: OECD

Eesti kohta eelnimetatud andmed puuduvad. Riik toetab mittetulundusühinguid Loteriiseaduse (RT I 1994, 50, 845) alusel, suunates saadud tulu kultuuri, spordi, teaduse, hariduse, meditsiini, sotsiaalhoolduse finantseerimiseks. Täpsemalt on eelnimetatud tulu suunamine sätestatud Hasartmängumaksu seaduses (RT I 1995, 95, 1630). Ülevaadet, kui palju nimetatud programmides osales mittetulundusühinguid, käesoleval ajal pole.

Joonis 3 Allikas: OECD

Kokkuvõtteks. Eestis on riigi tegevuse detsentraliseerimine andnud mittetulundusühingutele võimaluse pakkuda üha enam teenuseid, mida varem pakkus riik. Selline mittetulundusühingute osatähtsuse suurenemine on iseloomulik kogu maailmas. Mittetulundusühingute eluvõime saab aga toetuda eelkõige seadusandlusele ja finantseerimise erinevatele võimalustele.

Kasutatud kirjandus

Mittetulundusühingute Seadus, RT I 1998, 96, 1515.

Tax Provisions Non-Profit Organisations in the Basic Word Tax Code.

Tulumaksuga mittemaksustatavate mittetulundusühingute ja -liitude ning sihtasutuste nimekirja koostamise kord. Valitsuse määrus nr 162, lisa 1. RT 1, 1996, 48, 946.

(1999) Ettevõttere register. Eesti Statistika. Kuukiri nr. 10(94), lk 82.

The Tax Treatment of Nongovernmental Organisations. A Survey of Best Practices from Around the World. Washington: ICNL.

Guidelines for Laws Affecting Civic Organizations. New York: Open Society Institute.

(1997) Mittetulundussektori käsiraamat seadusandjale. Käsiraamat Kesk- ja Ida-Euroopa riikidele. Salzburg: Salzburg Seminar.

(1998) Handbook on Good Practices for Laws Relating to Non-governmental Organizations. Discussion draft. New York: The World Bank.